

освіти є створення якісно нового розвиваючого середовища, в якому майбутній спеціаліст мав би можливість пізнавати й розвивати свої індивідуальні здібності, формувати творчий стиль діяльності і активну професійну позицію.

Література:

1. Белкин И. Г. Ситуация успеха. Как ее создать: Книга для учителя. — М., 1991. — 176 с.
2. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя. — М.: Педагогика, 1987. — 160 с.
3. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: Книга для учителя. — М.: Просвещение, 1987. — 190 с.
4. Кичук Н. В. От творчества учителя к творчеству ученика. — Измаил, 1992. — 96 с.
5. Педагогический словарь. В 2 т. Т 2./ Гл. ред. Каиров И. А. — М.: Академия педагогических наук РСФСР, 1960. — 766 с.
6. Пехота О. М. Професійна індивідуальність майбутнього вчителя. "Педагогіка і психологія". Вісник Академії педагогічних наук України. — 1994. — №5. — с. 106.
7. Роменець В. А. Психологія творчості: Навч. посібник. — 2-ге вид., доп. — К.: Либідь, 2001.
8. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості вчителя: Навч. посібник. — К.: ІСДОУ. — 1994. — 112 с.
9. Смагло Н. С. Сучасні аспекти розвитку творчої особистості// Дайджест педагогічних ідей та технологій. — 2002. — №3. — с. 32-35.
10. Теория и практика личностно-ориентированного образования: Материалы "круглого стола"// Педагогика. — 1996. — №5.

Н.В. Ковальова

СТВОРЕННЯ АКТИВНО-ТВОРЧОГО КЛІМАТУ НА МЕТОДИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО СТИЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

В статті конкретизовано поняття "клімат", "активність"; дана характеристика активно-творчого клімату, раскрыто значення створення творчого клімату на методических заняттях; предложены и экспериментально проверены: процесс создания, работа и результаты творческих групп учителей.

In the article is concretized such conception "climate", "activity" and the characteristic is given for active-creative climate, the meaning of creation active-creative climate at the methodic lectures is revealed, the process of creating the work, the teacher's results of creative group auproposed and checked.

У нашому суспільстві відбуваються швидкі зміни. Перехід до ринку веде до зміни в розвитку освіти. Відповідно до Закону України "Про

загально середню освіту” передбачені основні програми реалізуються з метою найбільш повного задоволення потреб громадян. Основне завдання - безперервне підвищення кваліфікації спеціалістів.

Світ праці став настільки рухливим, що знання, вміння і навички потребують творчої реалізації. Для цього необхідно створювати умови, які такій реалізації допомагають.

Активність у педагогічній енциклопедії визначається як найважливіша риса людини: здібність змінювати навколишню дійсність у відповідності з власними потребами, поглядами, цілями.

У “Психологічному словнику” (за редакцією А.В.Петровського) активність особистості тлумачиться як здібність людини виробляти суспільно значущі перетворення у світі на основі привласнення багатств матеріальної та духовної культури, що виявляється у творчості, вольових актах, спілкуванні [3].

Інтегральна характеристика активності особистості реалізується в активній життєвій позиції людини, виражається в її ідейній принциповості, послідовності у відстоюванні своїх поглядів, єдності слова та діла.

Активність характеризується обумовленістю вироблених дій, специфікою внутрішнього стану суб'єкта, безпосередньо у момент діяння, на відміну від реактивності, коли дії зумовлюються метою суб'єкта; надситуативністю, тобто виходом за межі вихідних цілей, у відмінності від пристосування як обмеження дій суб'єкта вузькими рамками завданого; значною стійкістю діяльності щодо прийнятої мети.

Розвиток особистості вчителя припускає максимальну реалізацію його активності, самостійності, ініціативності в педагогічному процесі. Створення для цього умов - важлива задача методичної роботи.

Активність педагога є загальною формою його існування як індивіда, умовою реалізації себе як особистості на методичних заняттях.

Дослідженням природи людської активності займаються багато наук, серед яких важливе місце належить педагогіці та психології, що вивчають джерела активності педагога, механізми її становлення, особливості прояву у різноманітних видах діяльності. Найбільш повний розвиток ця проблема отримала в методологічній теорії діяльності (Л.С.Виготський, А.М.Леонтьєв, С.Л.Рубінштейн), які визначили залежність суспільного і індивідуального, єдності діяльності та свідомості, формування творчої особистості [О.С.Анісімов, Е.Е.Карпова, Н.В.Кичук, Н.В.Кузьміної, Ю.Н.Кулюткін, Н.Ю.Посталюк, С.О.Сисоєва]. Спираючись на цю теоретичну основу, можна сказати, що у методичній роботі вчитель - це суб'єкт методичного навчання.

Принцип активності вчителя як особистості у методичній роботі ґрунтується на постійному внесенні нового у зміст цієї роботи.

Механізм становлення суб'єктивної активності вчителя розглядається як інтеріоризація їм соціальних впливів. Інтеріоризуючись, цей вплив стає внутрішнім, тобто суб'єктивним, особистісним новоутворенням педагога.

Активність учителя проявляється в самостійному перетворенні на основі суб'єктивного досвіду, який у кожного педагога унікальний і неповторний. Ця активність виявляється не тільки в тому, як учитель засвоїв нормативні знання, але й у тому, як він їх перетворює, як виражає своє вибіркове ставлення до них, до характеру їх використання у своїй діяльності.

Активна творча діяльність лише тоді може стати властивістю особистості вчителя, коли він постійно залучається до методичної роботи школи. А.С.Макаренко свого часу підкреслював, що "...не метод опору, не метод помірності та тиші, а організація колективу, організація вимог до людини разом з колективом сприяє активності людини" [1].

Своєчасне стимулювання та систематичний контроль за активною творчою діяльністю вчителя у методичній роботі допоможе йому погоджувати свої плани та цілі з результатами роботи колективу, висувати нові власні ідеї та завдання для досягнення кінцевого результату.

Щоб активна творча діяльність у методичній роботі не послаблювалася, її прояви повинні отримувати власну та загальну оцінку на всіх етапах здійснення справи: задум, планування, виконання. Необхідно, щоб позитивно оцінювався будь-який творчий пошук і пропозиції, спрямовані на досягнення загальної та власної педагогічної і методичної мети.

Активна творча діяльність стимулює розвиток пізнавальних процесів, творчого мислення, уяви, створює емоційно-моральний настрій учителів, що позитивно впливає на розвиток творчого стилю педагогів. Активна творча діяльність у методичній роботі є джерелом творчої фантазії учителів щодо вибору способів оптимального розв'язання педагогічної проблеми, об'єктивної самооцінки власних творчих дій під час пошуку істини. Індивідуальний підхід до кожного вчителя дозволяє перебороти формалізм і догматизм у роботі педагогів; особистісний характер методичної роботи дає можливість враховувати стаж, індивідуальні особливості, здібності та інтереси вчителя.

З огляду на це можна говорити, що активно-творчий клімат, створений методичною роботою, сприяє виробленню позитивного творчого

ставлення до особистісної професійної діяльності.

“Є підстави стверджувати, - відзначає Б.Д.Паригін, - що за своєю природою психологічний бар'єр є стійка установка чи психологічний настрій особистості, зафіксований на вже досягнутому результаті. А це гальмує подальшу мобілізацію та використання духовного потенціалу людини”. Емоційно-психологічний бар'єр, на думку Б.Д.Паригіна, містить у собі такі процеси чи навіть стан людини в цілому, що “консервують” схований емоційно-інтелектуальний потенціал її активності. При цьому шляхи подолання психологічних бар'єрів варто шукати в особливостях особистісних характеристик учителів, у їхній морально-психологічній готовності до творчого пошуку [2].

У “Психологічному словнику” клімат розглядається як якісна сторона міжособистісних стосунків, що виявляються в сукупності психологічних умов [3].

Ці умови або сприяють, або перешкоджають продуктивній колективній діяльності та всебічному розвитку особистості в групі. Без сумніву, творчий клімат сприяє творчій продуктивній спільній діяльності вчителів і творчому розвитку особистості.

Важливими ознаками творчого клімату є: довіра та висока вимогливість членів групи один до одного; доброзичливість та ділова критика; вільне висловлювання власної думки під час обмірковування питань, що стосуються всього колективу; відсутність тиску з боку керівника методичної роботи на вчителів і визнання за ними права приймати потрібне для групи рішення; достатня інформованість про завдання та стан справ під час виконання; задоволеність належністю саме до цього колективу; високий ступінь емоційної включеності та взаємодопомоги у ситуаціях, що викликають стан фрустрації в будь-якого вчителя, прийняття на себе відповідальності за стан справ у колективі кожним учителем.

У дослідженні академіка Р.Х.Шакурова стверджується, що серед регулюючих мотивів, які суттєво впливають на формування творчого стилю, є бажання викликати доброзичливе ставлення колег і керівництва, стати престижним. Тому творча атмосфера в педагогічному колективі має бути стимулюючою [4].

Культурне та творче середовище, створене методичною роботою у школі, моделює світ людських стосунків, забезпечує творчий клімат і психологічний комфорт, духовно-моральне благополуччя і сприяє досягненню успіхів у педагогічній діяльності. Без сумніву, перебування в такому середовищі забезпечує педагогу не тільки комфортність, психологічну захищеність, але й умови для творчості.

Створення активно-творчого клімату на методичних заняттях робить основними процесами методичну підтримку творчої індивідуальності кожного вчителя відповідно до третього етапу розвитку творчого стилю діяльності педагога, на якому відбувається індивідуальна, самостійна робота педагога.

Для надання творчої атмосфери методичній роботі організуються творчі групи вчителів за дисциплінами. Усі групи працювали над єдиною темою "Творча діяльність учителя на уроці", але кожна окремо опрацьовувала позитивний вплив такої роботи за обраною дисципліною, стан розробки проблеми на сучасну пору, проводили бесіди, спостереження і анкетування з учнями.

Під час педагогічної ради або інших організаційно-методичних заходів такі групи організують дискусії, висвітлюють питання у формі творчого звіту і виступу, готують рекомендації з проблеми. Учасникам цих груп пропонуються завдання, розробка проблемних питань, пошук нестандартних підходів до їх розв'язання. Результатами роботи творчих груп є створена стінка "Досвід наших учителів-новаторів початкових класів", у якій пропонувалися методичні нововведення: розробки уроків, приклади розв'язання цікавих педагогічних ситуацій, а також творчі звіти тощо.

Розвитку творчого стилю діяльності вчителя сприяє морально-психологічна атмосфера, інноваційні зміни, що відбуваються як у методичній роботі, так і у педагогічній діяльності. Головними принципами оновлення методичної роботи в школі є творче середовище, в якому моделюється світ людських стосунків, забезпечується творчий клімат і психологічний комфорт, духовно-моральне благополуччя, що сприяє досягненню успіхів у педагогічній діяльності. Безперечно, що перебування в такому середовищі забезпечить педагогу не тільки комфортність, психологічну захищеність, але й умови для творчості.

Для творчої активності під час методичної роботи кожному вчителю пропонувалися конкретні завдання для розробки певної теми. З цією метою колективну тему: "Індивідуально-диференційований підхід у навчанні" ми поділили на підтеми: "Використання наочності у індивідуальному підході в 1 класі", "Індивідуальний підхід під час перевірки домашнього завдання в 2 класі", "Варіативні завдання для сильних учнів у 3 класі", враховуючи бажання, інтереси і досвід методичної роботи вчителів.

Для створення належної атмосфери для творчої діяльності вчителів можна надати їм можливість працювати над пропонованою

темою семестр, використовуючи напрацьований матеріал у своїй роботі. Успіх такої роботи визначається нестандартністю рішення навчально-виховних задач; спрямованістю на формування творчої особистості учнів; поглибленим індивідуальним підходом до навчально-виховного процесу; діагностичним підходом до практичної діяльності; необхідністю пошуку нових технологій і методик навчально-виховного процесу та оволодіння ними. Порівнюючи рівні прояву творчого стилю діяльності педагогів на уроці (мал.1), ми засвідчили факт зростання від низького до достатнього і високого творчого стилю діяльності педагога: спочатку він становив 12%, а після створення творчих груп - 52%; достатній рівень - з 22% зріс до 30%; низький рівень з 66% знизився до 28%.

Мал.1 Рівень прояву показників творчого стилю діяльності в процесі проведення уроку

□ - до створення творчих груп

■ - після створення творчих груп

Створення творчих груп сприяло тому, що педагоги перетворювалися з об'єкта на суб'єкт методичної роботи. Активна позиція в методичній роботі стимулювала прагнення педагогів до активної участі в методичній роботі.

Результати свідчать про те, що:

- вчителі допомагають один одному у творчому підході до вирішення навчально-виховних проблем;
- вони проявляють ініціативу в методичній роботі.

Створення активно-творчого клімату на методичних заняттях допомагає вчителю початкових класів спрямувати свої зусилля на розвиток творчого стилю діяльності.

У подальшому перевіримо вплив стажу, віку вчителів на ефективність роботи творчих груп.

Література:

1. Макаренко А.С. Сочинения. В 4 т. Т.4. - М.: Правда, 1987. - 490с.
2. Парыгин Б.Д. Научно-техническая революция. Социально-психологические проблемы. - М.: Политиздат, 1978. - 329с.
3. Психология: словарь / Под ред. Петровского А.В. - М.: Политиздат, 1990. - 494с.
4. Шакуров Р.Х. Мотивы и стимулы педагогического труда: ориентация на личность // Специалист. - 1994. - №2. - С.35-37.

Н.В. Жилева

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ В ТЕХНИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

У статті розглядаються деякі аспекти ролі і місця засобів навчання в рамках їх комплексного використання у вищій технічній школі. Проводиться термінологічний огляд і порівняльна класифікація засобів навчання, запропонована їх класифікація з урахуванням ергономічних і технічних властивостей. Наведені результати експертного опитування, що з'ясовує пріоритети у виборі засобів навчання на різних етапах заняття.

In article some aspects of a role and a place of means of training are considered in the them of their complex use at the high technical school. The terminological review and comparative classification of means of training and their offered classification by ergonomic and technical properties. Results of expert interrogation which finds out priorities in a choice of means training at different stages of lesson are given.

Не так важно, "чему учить", как важно, "как учить". Макс Планк

Национальная доктрина развития образования Украины в XXI веке определила приоритеты государственной политики в сфере обучения, в частности разработку и внедрение информационных технологий, создание индустрии учебных средств. Представляет интерес рассмотрение в этом контексте некоторые аспекты роли и места средств обучения (СО) в практике обучения студентов высшей технической школы. Проведенный нами ретроспективный анализ состояния СО выявил, что данное понятие по-прежнему имеет различную трактовку, как например: "материальные носители содержания обучения (её перцептивная и перцептивно-логическая информация)" [4]; "дидактические материалы, обладающие свойствами, обеспечивающими решение определенных задач обучения" [5]; "полный арсенал средств, которыми может располагать преподаватель,